

PLAN OCHRONY DLA PARKU KRAJOBRAZOWEGO WZNIESIEŃ ŁÓDZKICH

OPERAT OCHRONY WALORÓW KRAJOBRAZOWY I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Łódź - Warszawa, 2025

Operat ochrony walorów krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego

opracował:

mgr inż. arch. kraj. Maciej Wasilewski

Wykonawca prac:

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska;
ul. Erazma Ciołka 13, 01-445 Warszawa

ZESPÓŁ PARKÓW
KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich sporządzono na zlecenie
Województwa Łódzkiego – Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
ul. Solna 14, 91-423 Łódź

Fundusze Europejskie
dla Łódzkiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Priorytetu FELD 02. Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego, Działanie FELD.02.15 Bioróżnorodność, typ 4. Opracowanie, aktualizacja dokumentów dla obszarów chronionych lub wdrażanie ich zapisów, programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021 - 2027.

Fot. okładka: Urozmaicona rzeźba terenu Parku (Wasilewski M., 2025)

Spis treści:

1.	WSTĘP.....	5
1.1.	Cel opracowania wraz z ogólną informacją o Planie ochrony.....	5
1.2.	Metodyka i zakres prac.....	5
1.2.1.	Ogólne założenia prac nad Planem ochrony	5
1.2.2.	Metodyka i zakres prac w odniesieniu do walorów krajobrazowych	6
1.3.	Zespół autorski	8
1.4.	Ogólna charakterystyka Parku.....	8
2.	OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA	11
2.1.	Ogólna charakterystyka stanu wiedzy.....	11
2.2.	Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu	11

Część I

Charakterystyka i diagnoza stanu

1. WSTĘP

1.1. Cel opracowania wraz z ogólną informacją o Planie ochrony

Operat ochrony walorów krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego (dalej Operat) jest jednym z kilku operatów szczegółowych, stanowiących dokumentację Planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich (dalej PKWŁ lub Park). Jego zasadniczym celem jest identyfikacja i ocena zasobu fizjonomicznego Parku oraz wskazanie działań na rzecz ochrony i kształtowania walorów widokowych i krajobrazowych obszaru Parku w perspektywie najbliższych 20 lat.

Operat dzieli się na dwie zasadnicze części – diagnostyczną, charakteryzującą walory krajobrazowe oraz strategiczną, w której zapisano proponowane cele i działania ochronne. Materiał opracowany w Operacie stanowi podstawę merytoryczną dla zapisów projektu uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie Planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich (dalej Plan ochrony). Treść Operatu należy traktować także jako rozwinięcie i uzasadnienie zapisów wyżej wymienionej uchwały, przy czym należy zwrócić uwagę, że w wyniku uwag zgłaszanych w ramach konsultacji społecznych, a także procedur uzgadniania i opiniowania projektu Planu ochrony, ostateczne brzmienie zapisów uchwały może różnić się od propozycji ujętych w niniejszym operacie. Jednak wszystkie podejmowane działania mają na celu eliminację lub ograniczenie zagrożeń, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, dla zasobu fizjonomicznego i walorów krajobrazowych Parku.

Wymóg sporządzania planów ochrony dla parków krajobrazowych wynika z zapisów art. 18 ust. 1 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.). Zasadnicza treść oraz jego podział na poszczególne operaty planu ochrony dla parku krajobrazowego ujęta jest w art. 20 ust. 4 tej ustawy, natomiast tryb jego sporządzania, zakres wymaganych prac oraz zakres i możliwe sposoby ochrony zasobów parków określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. z 2005 r. Nr 94, poz. 794).

Organem sporządzającym Plan ochrony dla PKWŁ jest dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego (ZPKWŁ), natomiast wykonawcą opracowania jest Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska.

1.2. Metodyka i zakres prac

1.2.1. *Ogólne założenia prac nad Planem ochrony*

Zakres prac planowanych do wykonania w ramach przygotowania Planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, w tym Operatu ochrony walorów krajobrazowych Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, uwzględnia zarówno formalne wymogi wynikające z Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku, jak i rzeczywiste potrzeby rozpoznania aktualnego stanu i zagrożeń zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych Parku, niezbędnych do sformułowania długofalowej strategii ich ochrony.

Prace prowadzone nad wszystkimi operatami składają się z następujących etapów:

I – etap oceny stanu rozpoznania analizowanych komponentów (zagadnień) oraz zaplanowania niezbędnych prac uzupełniających.

II – etap charakterystyki i diagnozy stanu, obejmujący:

- analizę dostępnych danych,

- wykonanie uzupełniających badań inwentaryzacyjnych,
- ocenę zachodzących zmian i ocenę skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony,
- analizę uwarunkowań ochrony,
- identyfikację zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.

III – etap strategii ochrony, obejmujący m.in:

- określenie celów ochrony,
- określenie zakresu prac rekomendowanych w celu ochrony analizowanych komponentów oraz monitorowania skuteczności podjętych działań,
- określenie zasad i kierunków użytkowania obszaru Parku oraz propozycji ustaleń do dokumentów planistycznych i strategicznych różnych szczebli,
- sformułowanie propozycji uzupełnienia wiedzy dotyczącej analizowanych komponentów oraz propozycji ich wykorzystania w rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku,
- prognozę stanu analizowanych komponentów w perspektywie 20 lat w wariantcie pełnej realizacji ustaleń Planu ochrony oraz w wariantcie utrzymania dotychczasowych trendów, a także oszacowanie kosztów realizacji proponowanych działań.

Istotnym elementem prac nad *Planem ochrony Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich* jest podział jego obszaru na strefy działań ochronnych, do których odniesie się część ustaleń opisanych w części strategicznej niniejszego Operatu.

1.2.2. Metodyka i zakres prac w odniesieniu do walorów krajobrazowych

Sporządzenie Operatu wymaga przede wszystkim pozyskania danych archiwalnych, literaturowych, fotograficznych, kartograficznych i przestrzennych bazując na źródłach pierwotnych i wtórnych, pozyskanych i opracowanych w ramach pracy kameralnej. Oprócz badań kameralnych największe znaczenie mają badania terenowe, w tym badania inwentaryzacyjne. W kolejnym etapie zespół przystąpi do prac analitycznych, a na ich podstawie do sporządzenia strategii ochrony, prognozy i syntezy w zakresie zachowania i kształtowania walorów krajobrazowych Parku.

Poniżej opisano w sposób szczegółowy metodykę prac diagnostycznych i analitycznych, planowanych do wykonania w ramach opracowywania Operatu. Zaplanowane prace obejmują:

a) prace kameralne, w tym:

- analiza Audytu Krajobrazowego województwa łódzkiego w kontekście walorów krajobrazowych. Pozyskanie informacji o krajobrazach priorytetowych związanych z Parkiem i otuliną, w tym informacji o lokalizacji i charakterze zasobu fizjonomicznego (punkty widokowe, osie widokowe, panoramy, itp.);
- analiza map i przewodników turystycznych pod kątem walorów fizjonomicznych – opracowanie ogólnej charakterystyki istniejących wyznaczonych punktów widokowych;
- kwerenda, przegląd i analiza dostępnych źródeł piśmiennych (publikowanych i niepublikowanych, aktualnych i archiwalnych) oraz internetowych (m.in. literatura, mapy, przewodniki turystyczne, informatory turystyczne, publikacje naukowe, publikacje popularno-naukowe, ewidencje, bazy danych, strony internetowe, bazy danych itp.) dla obszaru Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, otuliny Parku oraz jednostek administracyjnych na terenie których zlokalizowany jest Park, obejmujących problematykę walorów krajobrazowych Parku;

- zebranie i analiza opracowań znajdujących się w posiadaniu podmiotów lokalnych, w tym m.in. strategii rozwoju, studium uwarunkowań, kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- analiza map, ortofotomap, zdjęć lotniczych i zdjęć historycznych dotyczących w kontekście zagospodarowania przestrzennego i walorów krajobrazowych;
- analiza danych przestrzennych z Banku Danych Lokalnych (BDL), Baz Danych Obiektów Topograficznych (BDOT), Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (GUGiK), również za pośrednictwem geoportalu, dotyczących elementów kształtujących krajobraz;
- analiza zapisów tzw. uchwał reklamowych przyjętych w gminach na terenie Parku i otuliny;
- analiza zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów w granicach Parku i otuliny (w uzasadnionych przypadkach) w zakresie planowanych zmian w krajobrazie i zagrożeń w tym związanych;

b) prace terenowe, w tym:

- wizje lokalne wraz z przygotowaniem dokumentacji fotograficznej, które pozwolą na zweryfikowanie oraz uzupełnienie zebranych danych i materiałów;
- szkice terenowe w odniesieniu do walorów krajobrazowych;
- inwentaryzacja i analiza elementów stanowiących zasób fizjonomiczny Parku, w tym m.in.: punkty i otwarcia widokowe, ciągi i osie widokowe, panoramy, wnętrza krajobrazowe, dominanty, akcenty, przedpola ekspozycji widokowej;
- inwentaryzacja wartościowych w kontekście walorów widokowych elementów krajobrazu biotycznego i abiotycznego: aleje drzew, grupy drzew, solitery, głązy i odkrycia skalne, doliny rzeczne, itp.;
- identyfikacja elementów dysharmonijnych w krajobrazie

c) prace syntezujące i końcowe, w tym:

- usystematyzowanie danych i przygotowanie części opisowej (dokumentacja fotograficzna, opracowania kartograficzne, rysunki, tabele);
- szczegółowe analizy widokowe dla wybranych/ najbardziej atrakcyjnych punktów/ otwarcia widokowych (analizy uwzględniające m.in. liczbę planów, lokalizację dominant i akcentów (pozytywnych, neutralnych i negatywnych) jak również główne linie kompozycji: diagonalne, wertykalne i horyzontalne;
- szczegółowe analizy widokowe dla najbardziej wartościowych ciągów widokowych;
- analizy przestrzenne wykonane w środowisku GIS dla określenia zasięgu ekspozycji czynnej z wybranych punktów i otwarcia widokowych. Późniejsza weryfikacja zasięgu widoczności w terenie;
- sporządzenie syntezy walorów krajobrazowych i potencjału ekspozycyjnego Parku, wynikających z konieczności ochrony przyrody, walorów kulturowych i krajobrazu;
- analiza zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych walorów widokowych Parku wynikających z działalności człowieka, w tym z rozwoju zabudowy, działalności gospodarczej, rozwoju turystyki i rekreacji;
- określenie perspektyw i uwarunkowań zachowania i kształtowania walorów fizjonomicznych (w tym np. urządzenie punktów widokowych, ochrona przedpola ekspozycji widokowej) na podstawie zebranych materiałów źródłowych, katalogu dobrych praktyk i doświadczeń z innych terenów chronionych i wartościowych krajobrazowo, wywiadów z przedstawicielami podmiotów zainteresowanych rozwojem turystyki i edukacji na obszarze Parku;
- wskazanie działań niezbędnych dla realizacji postawionych celów ochronnych.

Przygotowana diagnoza walorów krajobrazowych Parku będzie podstawą do przygotowania strategii kształtowania analizowanych uwarunkowań, w perspektywie funkcjonowania przez kolejne 20-lat. Przygotowanie strategii będzie obejmowało sformułowanie celów ochrony i kształtowania walorów krajobrazowych, zaleceń dotyczących kształtowania poszczególnych elementów zasobu fizjonomicznego, jak również przygotowanie propozycji ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

1.3. Zespół autorski

Autorem niniejszego opracowania jest mgr inż. arch. kraj. Maciej Wasilewski. W pracach terenowych uczestniczyć będzie również architekt mgr inż. Katarzyna Kubiec.

1.4. Ogólna charakterystyka Parku

Koncepcja utworzenia parku krajobrazowego w rejonie dorzecza górnej Moszczenicy oraz w rejonie dorzecza Mrożycy powstała już w połowie lat osiemdziesiątych XX w. Cele utworzenia Parku koncentrowały się wokół dwóch grup – udostępnienia mieszkańcom aglomeracji łódzkiej cennych walorów krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych i historycznych tego obszaru oraz ochrona tych walorów, zwłaszcza malowniczego krajobrazu sprzed okresu suburbanizacji aglomeracji łódzkiej. Około 10 lat później, a dokładnie w 1996 r., utworzono Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, który swym zasięgiem objął jeszcze dorzecze górnej Bzury wraz z Lasem Łagiewnickim w Łodzi. Park położony jest na północny-wschód od Łodzi, pomiędzy Łodzią, Brzezunami i Strykowem.

Park z otuliną swoim zasięgiem obejmuje obszar o powierzchni 14 663 ha (Park 11 580,00 ha, otulina 3083 ha) na terenie województwa łódzkiego. W skład Parku wchodzi teren położony na terenach miejskich Łodzi i Brzeziny, powiatów: Łódź, łódzkiego wschodniego, zgierskiego i brzezińskiego oraz gmin: Zgierz, Stryków, Dmosin, Brzeziny i Nowosolna.

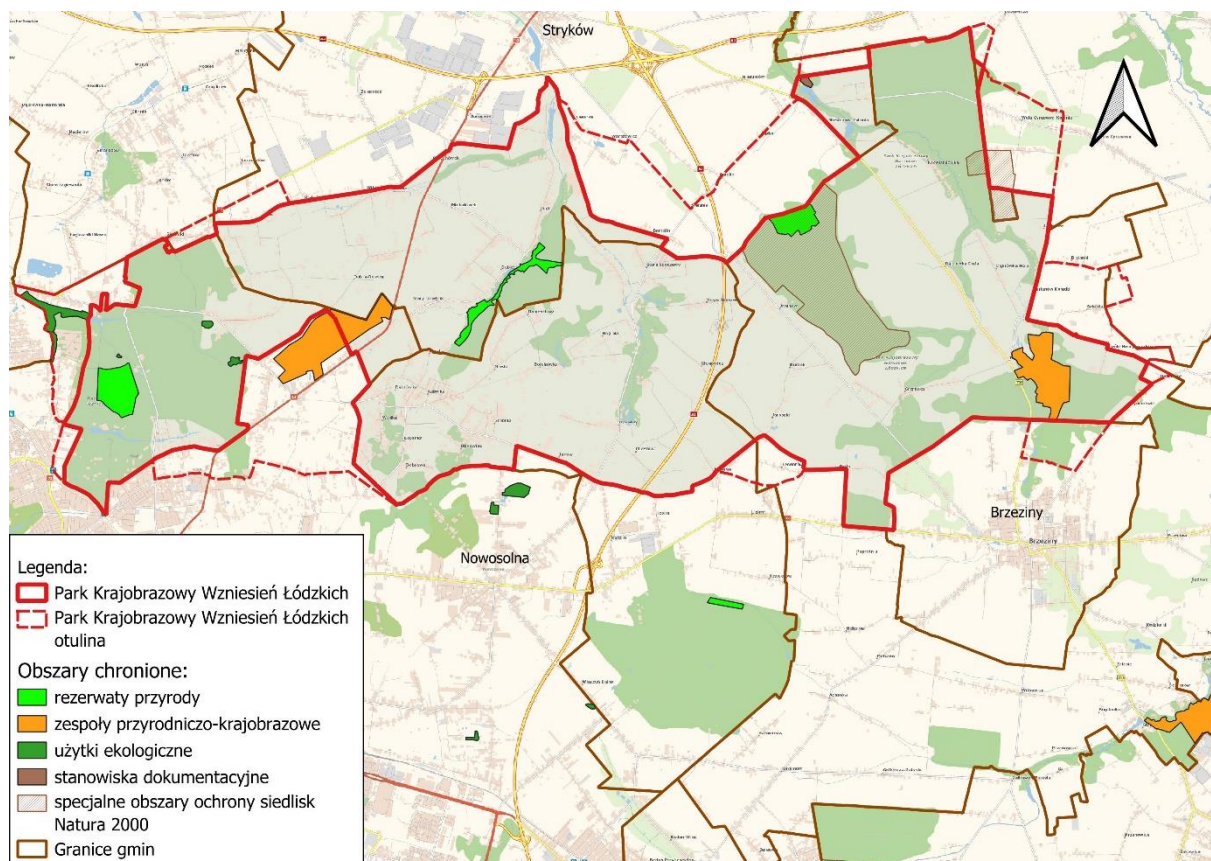
Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich utworzony został na mocy Rozporządzenia Wojewody Łódzkiego (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 1996 r. Nr 27 poz.163) i Wojewody Skierniewickiego (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego z 1996 r. Nr 33 poz.238) z dnia 31 grudnia 1996 r. Aktualną podstawę prawną jego funkcjonowania stanowi uchwała Nr LV/1545/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie dostosowania formy prawnej Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 165, poz. 1359).

Uchwała określa szczególne cele ochrony Parku oraz obowiązujące w jego granicach. Do szczególnych celów ochrony związanych ze specyfiką niniejszego Operatu należy:

- zachowanie charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej, stanowiących świadectwo przeszłości geologicznej regionu, w tym także zjawisk i obiektów o charakterze antropogenicznym;
- ograniczanie antropogenicznych przekształceń powierzchni ziemi
- zachowanie pełnego inwentarza zbiorowisk roślinnych w szczególności naturalnych i półnaturalnych, a także antropogenicznych związanych z tradycyjnymi formami zagospodarowania (fitocenozy segetalne), zachowanie wszystkich istotnych i charakterystycznych dla środowiska przyrodniczego typów ekosystemów.
- zachowanie korytarzy ekologicznych
- zachowanie i ochrona zabytków kultury materialnej, a zwłaszcza dworów, kościołów, młynów, kapliczek przydrożnych;
- zachowanie i udostępnianie miejsc pamięci narodowej oraz śladów historii regionu, w szczególności udokumentowanych stanowisk archeologicznych;

- zachowanie charakterystycznych cech architektury wiejskiej: budownictwa drewnianego, z kamieni polnych, budownictwa charakterystycznego dla kolonistów niemieckich;
- zachowanie i udostępnianie parków wiejskich (podworskich);
- porządkowanie rodzimego krajobrazu kulturowego polegające m.in. na ochronie i restauracji jego charakterystycznych elementów.

Wg regionalizacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego (1978) Park położony jest w obrębie makroregionu Wzniesień Południowomazowieckich, mezoregionu Wzniesień Łódzkich i obejmuje eksponowaną północną krawędź Wyżyny Łódzkiej.

Ryc. 1. Położenie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich na tle wybranych form ochrony przyrody (opracowanie własne, skala 1:85 000)

Do najcenniejszych walorów przyrodniczo-krajobrazowych Parku należą:

- unikatowy w Polsce Środkowej krajobraz strefy krawędziowej Wyżyny Łódzkiej z licznymi wzniesieniami powyżej 200 m n.p.m. (najwyższe wzniesienie Radary 284 m n.p.m.), formami polodowcowymi, głazowiskami (Polik) czy parowami (Las Janinowski, Skotniki, Tadzin, Struga Dobieszkowska),
- fragmenty naturalnej szaty roślinnej, zwłaszcza leśnej w tym Las Łagiewnicki z cennymi drzewostanami dębowymi, las bukowy Janinów oraz lasy bagienne w dolinach rzecznych,
- rzeki Mrożyca i Moszczenica wraz z dopływami;
- obszary źródlisk (około 130) i łąki,
- obiekty historyczne i zabytkowe, w tym wczesnośredniowieczne grodzisko w Starych Skoszewach, dwór w Byszewach, parki podworskie, drewniana zabudowa sakralna (m.in. drewniany kościół w Niesułkowie Kolonii), kościoły i wsie mariawickie (m.in. Dobra, Grzmiąca i Lipka),

- cmentarze z okresu I wojny światowej (Poćwiardówka),
- zespół klasztorny oo. Franciszkanów z XVIII w. w Łagiewnikach.

Na obszarze Parku znajdują się trzy rezerваты przyrody (Las Łagiewnicki, Struga Dobieszkowska, Parowy Janinowskie), trzy użytki ekologiczne (Łąki na Modrzewiu, Opadówka, Bagno Ługi), dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Górna Mrożyca, Sucha dolina w Moskulach), dwa obszary Natura 2000 (Buczyna Janinowska, Wola Cyrusowa), jedno stanowisko dokumentacyjne (Niesułków Kolonia) oraz około 50 pomników przyrody.

Walory krajobrazowe i potencjał ekspozycyjny Parku związane są przede wszystkim ze stosunkowo urozmaiconą rzeźbą terenu. Deniwelacje na obszarze Parku, między jego południową i północną granicą, osiągają około 120 m na odcinku około 10 km, co odzwierciedla dużą dynamikę rzeźby, jak na tereny nizinne. Wzniesienia stanowią dogodne punkty widokowe skąd rozpościerają się dalekie panoramiczne widoki. Sieć rzeczna i związane z ciekami doliny stanowią także istotny walor krajobrazowy Parku.

Do roku 2023 obowiązywał Plan ochrony ustanowiony rozporządzeniem Nr 5/2003 Wojewody Łódzkiego z dnia 31 lipca 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich.

2. OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA

2.1. Ogólna charakterystyka stanu wiedzy

Stan wiedzy o walorach krajobrazowych Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich jest stosunkowo skromny i niewystarczający. Zdecydowana większość publikacji i materiałów literaturowych dotyczy zasobów przyrodniczych (flory, fauny) oraz abiotycznych. Uwarunkowania fizjograficzne i hydrologiczne Parku są również szeroko zbadane i opisane. Brak natomiast publikacji i opracowań, które w sposób jednoznaczny odnoszą się do walorów krajobrazowych i widokowych Parku.

Wiedza o poszczególnych elementach krajobrazu jest rozproszona w różnych opracowaniach. Cechy fizjonomiczne krajobrazu nie są wystarczająco rozpoznane. Dokumentacyjne znaczenie, umożliwiające przy tym analizę przemian krajobrazowych) mają albumy z fotografiami krajobrazu Parku (krajobraz rolniczy, wartościowy drzewostan, rzeki, cieki i źródła, krajobraz kulturowy, w tym zabytki architektury, budownictwa).

Istotnym źródłem wiedzy o walorach widokowych są mapy turystyczne z lokalizacją głównych punktów widokowych i najbardziej wartościowych pod względem krajobrazowym i kulturowym miejsc i obiektów w Parku. Pomocne będą również mapy satelitarne, ortofotomapy i zdjęcia lotnicze, w tym zdjęcia historyczne, które umożliwią ocenę przemian krajobrazowych oraz analizę istniejących i potencjalnych zagrożeń.

W pracach nad Operatem szczególną wartość stanowi poprzedni Plan ochrony PKWŁ (wraz z jego dokumentacją), ustanowiony rozporządzeniem Nr 5/2003 Wojewody Łódzkiego z dnia 31 lipca 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich.

Zasadniczym i aktualnym źródłem wiedzy w kontekście zasobu fizjonomicznego Parku jest niewątpliwie uchwalony w 2025 r. Audyt krajobrazowy dla województwa łódzkiego. Będzie on stanowił materiał wyjściowy do badań i porównań.

2.2. Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu

Wybrane i najważniejsze pozycje piśmiennictwa, które wykorzystano do sporządzenia diagnozy ochrony i kształtowania walorów krajobrazowych zawarto w Tab. 1.

Tab. 1. Zestawienie dostępnej literatury z analizą jej przydatności na potrzeby Operatu ochrony walorów krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich

Lp.	Dane bibliograficzne	Komentarz
1.	Adach A. 2004. „Bitwa o Łódź”. „Schlacht bei Lodz” 1914. Przewodnik po polach bitew operacji łódzkiej 1914 roku.	Ogólne informacje o operacji łódzkiej podczas I wojny światowej. Informacje o polach bitewnych i lokalizacji cmentarzy wojennych
2.	Andrzejewski H. i inni, 2014, Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich. Informator przyrodniczo turystyczny, ZPKWŁ, Łódź, ss. 100	Ogólna charakterystyka Parku. Informacje o jego głównych walorach, w tym walorach krajobrazowych
3.	Andrzejewski H., Kurowski J. K. 2006. Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich z perspektywy 10. lat. Przyroda Polski Środkowej, 9: 36-39.	Podstawowe informacje o walorach Parku, w tym walorach krajobrazowych, a także informacje o głównych zagrożeniach.
4.	Andrzejewski H., Krakowska K., Maśliński J., Rozensztrauch -Sosnowska K., Samosiej L., Świć A., Zaborowska A. 2017. Park Krajobrazowy	Charakterystyka fizjograficzna oraz przyrodnicza Parku. Ogólny opis najważniejszych walorów Parku, w tym informacje o głównych zabytkach

	Wzniesień Łódzkich. Informator przyrodniczo-turystyczny. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Łódź, ss: 100.	
5.	Andrzejewski H., Maśliński J. 2010 Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich – walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe. [w:] Jaskuła R., Tończyk G. (red.) Owady Insecta Park Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Łódź. s. 9-15	Informacje o głównych walorach Parku
6.	Andrzejewski H., Maśliński J., Rozensztrauch K. 2010. Charakterystyka Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Kraska. 18, 1-2: 18-22.	Ogólna charakterystyka Parku
7.	Biuro Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego. Audyt krajobrazowy województwa łódzkiego. 2025.	Informacje o krajobrazach priorytetowych i najważniejszych walorach fizjonomicznych województwa łódzkiego, w tym terenów Parku i otuliny
8.	Bogdanowski J., 1976. Kompozycja i planowanie w architekturze krajobrazu, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk	Metody analiz krajobrazowych Możliwość zastosowania metody w ocenie walorów krajobrazowych PKWŁ
9.	Burzyński I., Ojrzyńska G., Wypych P. 2010. Pomniki przyrody województwa łódzkiego wczoraj, dziś, jutro. Piotrkowskie Stowarzyszenie Rozwoju, Promocji i Integracji Europejskiej - EURO-CENTRUM. Piotrków Tryb.	Pomniki przyrody Parku – ogólna charakterystyka
10.	Chmielewski T. J. 2013. Systemy krajobrazowe. Struktura - funkcjonowanie - planowanie. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa	Metody analiz krajobrazowych Możliwość zastosowania metody w ocenie walorów krajobrazowych PKWŁ
11.	Czas mija - pomniki pozostają. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2008-2011. 2008., BPPWŁwŁ, Urząd Marszałkowski w Łodzi	Ogólna charakterystyka walorów kulturowych Parku
12.	Czubla P., 2021, Eratyki Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Konferencja z okazji 25-lecia Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Łódź	Charakterystyka eratyków występujących na terenie Parku
13.	Drzazga D., Ratajczyk N., 2005, Rozprzestrzenianie się zabudowy aglomeracji łódzkiej na terenach otwartych na przykładzie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Przegląd Przyrodniczy, XVI, z. 1-2, s. 183-199	Wpływ zabudowy na walory krajobrazowe Parku i otuliny
14.	Dylik J. 1948. Rozwój osadnictwa w okolicach Łodzi. ŁTN, Łódź.	Historia osadnictwa na obszarze Parku
15.	Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, 2004, Dziennik Ustaw Nr 14, Poz. 98, s. 564-576.	Akt prawny o znaczeniu ogólnokrajowym, odnoszący się do zasad kształtowania krajobrazu

16.	Geoportal Województwa Łódzkiego.	Opracowania kartograficzne, ortofotomapy, mapy historyczne – możliwość oceny przekształceń w krajobrazie
17.	Gmina Nowosolna. 2013. Mapa turystyczna. Wyd. II, Compass.	Opracowanie kartograficzne. Lokalizacja głównych walorów krajobrazowych i kulturowych oraz punktów widokowych
18.	Goździński P. 2009. 1939 8-10 września Dmosin Jeżów Koluski Lipce Reymontowskie. Wydawnictwo Eko-Graf Adam Świć. Łódź.	Informacje o przebiegu i miejscu ważniejszych bitew oraz lokalizacja cmentarzy historycznych
19.	Gramsz A., 2002, <i>Las Łagiewnicki i okoliczne wsie</i> , wyd. GRAKO	Charakterystyka historyczna osadnictwa w okolicach Lasu Łagiewnickiego
20.	Gwałt P. 2002. Rewaloryzacja parku dworskiego w Ożarowie, [w:] Siódma Prowincja. Kwartalnik Kulturalny, s. 35-36	Informacje o historii zespołu dworsko-parkowego oraz o podjętych działaniach rewaloryzacyjnych
21.	Hodun G., 2011. Drzewa owocowe na Wzniesieniach Łódzkich. [w:] Wędrownik. Kwartalnik Krajoznawczy RPK PTTK w Łodzi, III (409), s. 31	Informacje o występowaniu drzew owocowych w krajobrazie Parku
22.	Jagielska E., Kulesza-Szerniewicz E., Makowska B., Stieler E., Welc-Jedrzejska J. 2011. Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Poradnik dla planistów i samorządów lokalnych. Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa.	Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
23.	Jaskulska K. 2009. Natura i krajobraz Ziemi Łódzkiej. Towarzystwo Fotograficzne im. Edmunda Osterloffa. Radomsko.	Album fotograficzny walorów przyrodniczo – krajobrazowych. Możliwość oceny przemian krajobrazu na podstawie porównania zdjęć
24.	Jaskulski M., Szmidt A., 2015, <i>Rzeźba Lasu Łagiewnickiego w Łodzi jako atrakcja turystyczna</i> , Turyzm 2015, 25/2	W opracowaniu znajdują się informacje o walorach krajobrazowych Parku wynikających z urozmaiconej rzeźby terenu Lasu Łagiewnickiego. Charakterystyka głównych walorów turystycznych i rekreacyjnych Lasu Łagiewnickiego
25.	Kamiński J., Twardy J. (1998), <i>Przemiany krajobrazu w holocenie</i> , [w:] Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, red. J.K. Kurowski, Wydawnictwo Eko-Wynik, Łódź	Geneza krajobrazu przyrodniczego Parku
26.	Kistowski M., Myga-Piątek U., Solon J. (red). 2018. <i>Studia nad regionalizacją fizycznogeograficzną Polski. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego. PAN</i>	Mapy różnych autorów prezentujące podział fizjograficzny krajobrazów, w tym obszarów, gdzie zlokalizowany jest PKWŁ
27.	Klajnert Z. (1998), <i>Budowa geologiczna i rzeźba terenu</i> , [w:] Park Krajobrazowy Wzniesień	Budowa geologiczna i rzeźba terenu Parku

	Łódzkich, red. J.K. Kurowski, Wydawnictwo Eko-Wynik, Łódź.	
28.	Kobojek E., Kobojek S., 2019, <i>Walory przyrodnicze i zagospodarowanie turystyczne wydm śródlądowych na przykładzie regionu łódzkiego</i> , Space-Society-Economy, nr 29, wyd. Uniwersytetu Łódzkiego	Charakterystyka przyrodniczych walorów wydm śródlądowych oraz zagospodarowania turystycznego w nizinnej części Polski Środkowej w regionie łódzkim
29.	Kobojek S. (2021), Geologia i rozwój rzeźby strefy krawędziowej w obszarze Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Konferencja z okazji 25-lecia Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Łódź.	Analiza rzeźby terenu Parku
30.	Kondracki J. 1978. Geografia fizyczna Polski. PWN, Warszawa: 1-463.	Podział fizjograficzny Polski. Podstawowe informacje fizjograficzne o Wzniesieniach Łódzkich
31.	Kotfasińska P. 2012. Różnorodność i struktura drzewostanów Lasu Łagiewnickiego w Łodzi. Maszynopis Pr. Magisterskiej, Katedra Geobotaniki i Ekologii Roślin Uniwersytetu Łódzkiego: 1-44.	Charakterystyka Lasu Łagiewnickiego, opis drzewostanów i ich zróżnicowania
32.	Koter M., Liszewski S., Suliborski A. 2001. Łódź i region Polski Środkowej. ŁTN, Łódź.	Geografia Parku
33.	Krakowska, K. 2001. Głazy narzutowe w krajobrazie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Przyroda Polski Środkowej, 4: 27-29.	Informacja o głazach narzutowych na terenie Parku, ich walorach krajobrazowych oraz zastosowaniach w krajobrazie wiejskim
34.	Krakowska K. 2011. Geologicznie po Wzniesieniach Łódzkich. [w:] Wędrownik. Kwartalnik Krajoznawczy RPK PTTK w Łodzi, III (409), s. 16-20	Informacja o zasobach i walorach geologicznych, mających związek z walorami krajobrazowymi
35.	Krakowska, K., 2011. Walory historyczno-kulturowe Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. [w:] Wędrownik. Kwartalnik Krajoznawczy RPK PTTK w Łodzi, III (409), s. 33-37	Ogólna charakterystyka zabytków Parku
36.	Kurowski J.K. 1994. Dokumentacja projektowa Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich województwie łódzkim i skierniewickim. Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi: 1-132.	Charakterystyka Parku w odniesieniu do konkretnych zasobów biotycznych i abiotycznych
37.	Kurowski J.K. (red.). 2013, Obszary Natura 2000 w woj. łódzkim. RDOŚ w Łodzi, UŁ, Łódź, ss. 184	Charakterystyka Obszarów Natura 2000 na terenie Parku
38.	Kurowski J. K. 1997. Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, [w:] Kronika Miasta Łodzi, Zarząd Miasta Łodzi, 1-2/97, s. 186-193	Ogólna charakterystyka Parku i jego głównych walorów. Problemy ochrony PKWŁ
39.	Kurowski J.K. (red.) 1998 Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich. Monografia. WFOŚiGW w Łodzi, Eko-Wynik, Łódź, ss. 183	Monografia Parku. Ogólne informacje o krajobrazach i najważniejszych walorach Parku, a także o zagrożeniach związanych ze zmianami w zagospodarowaniu przestrzennym

40.	Kurowski J.K., Andrzejewski H. 1995 Dokumentacja projektowa zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Górna Mrożyca". Maszynopis, Katedra Botaniki Uniwersytetu Łódzkiego.	Informacje o walorach przyrodniczych ZPK Górna Mrożyca
41.	Kurowski J., Andrzejewski H. 2006. Walory przyrodnicze rezerwatu „Struga Dobieszkowska” w okolicach Strykowa, [w:] Źródła – środowiskowe aspekty badań. Ogólnopolska Konferencja Naukowa. Streszczenia referatów i posterów. Przewodnik sesji terenowej. Łódź 20-22 września 2006 r., s. 74-78.	Informacje o głównych walorach przyrodniczych i krajobrazowych rezerwatu przyrody. Informacje o zagrożeniach dla zachowania przedmiotu ochrony.
42.	Lasy Miasta Łodzi. Mapa przyrodniczo-turystyczna. Skala 1:10000, wyd. Compass.	Opracowanie kartograficzne, mapa Lasu łagiewnickiego i pozostałych lasów w granicach miasta Łódź. Lokalizacja punktów widokowych oraz głównych atrakcji turystycznych
43.	Łuczak A., Łuczak M., 2000, <i>Szata roślinna uroczyska Paprotnia w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich</i> , Acta Universitatis Lodzensis, Folia Botanica (14/2000)	Omówienie zbiorowisk roślinnych uroczyska Paprotnia, inwentaryzacja flory, ocena walorów przyrodniczo-leśnych i dydaktyczno-naukowych obszaru
44.	Maksymiuk Z., Moniewski P., 2000. Hydrologiczna i krajobrazowa rola źródeł małej zlewni w zachodniej części strefy krawędziowej Wzniesień Łódzkich. Acta Univ. Lodz., Folia Geogr. Phys., 5.	W opracowaniu znajdują się informacje o walorach krajobrazowych nisz źródłowych
45.	Mapy historyczne – Mapster. (http://igrek.amzp.pl/)	Analizy układu osiedleńczego, trwałości szlaków komunikacyjnych, kompleksów leśnych, cieków i obiektów zabytkowych
46.	Myga-Piątek U. 2016. Krajobraz jako autentyk, makieta, hybryda. Rozważania o roli krajobrazu we współczesnej turystyce, Turystyka Kulturowa, www.turystykakulturowa.org , Katowice, Nr 1/2016;	Wykorzystanie walorów krajobrazowych dla potrzeb turystyki
47.	Otociński T. 1999. Projektowany Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy nad Łagiewniczką w Łodzi. [w:] Chronimy przyrodę ojczystą, 55, 4, s. 100-103	Charakterystyka głównych walorów przyrodniczo-krajobrazowych projektowanego ZPK.
48.	Otociński T. 2002. Rozmieszczenie zbiorowisk roślinnych na wododziałach w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich. [w:] Kurowski J.K., Witosiński P. (red.) Funkcjonowanie Parków Krajobrazowych w Polsce. Katedra Geobotaniki i Ekologii Roślin UŁ, Łódź 2002, s: 130-133	Lokalizacja przestrzenna szaty roślinnej Parku
49.	Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich. Mapa przyrodniczo-turystyczna, skala 1:30000, ZPKWŁ, Łódź 2021	Opracowanie kartograficzne, mapa Parku. Lokalizacja punktów widokowych oraz głównych atrakcji Parku
50.	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi.	Opisane uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa łódzkiego w kontekście zagospodarowania przestrzennego i zmian w krajobrazie oraz cele strategiczne w tym zakresie

51.	Plan ochrony Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. 2002. Dyrekcja Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Łódź	Diagnoza stanu na potrzeby poprzedniego Planu ochrony z roku 2002
52.	Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2025-2028 z perspektywą do 2032, przyjęty Uchwałą Nr XIII/160/25 z dnia 15 kwietnia 2025 r. Sejmik Województwa Łódzkiego	Odniesienie do walorów przyrodniczych, krajobrazowych i celów ochrony Parku
53.	Programy ochrony przyrody w gminach położonych w PKWŁ	Opisane możliwości rozwoju turystyki i rekreacji w kontekście realizacji celów ochrony przyrody
54.	Rozensztrauch K., 2010, Skuteczność parku krajobrazowego jako formy ochrony przyrody na przykładzie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Maszynopis Pr. Magisterskiej, Katedra Gospodarki Regionalnej i Środowiska UŁ, s. 121	Ochrona przyrody na obszarze Parku, zagrożenia dla walorów Parku związane ze zmianami w zagospodarowaniu przestrzennym
55.	Rozensztrauch K., 2011. Formy ochrony przyrody w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich. [w:] Wędrownik. Kwartalnik Krajoznawczy RPK PTTK w Łodzi, III (409), s. 9-13	Charakterystyka głównych form ochrony przyrody i ogólny opis ich walorów
56.	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. z 2005 r. Nr 94, poz. 794)	Akt prawny
57.	Rozporządzenie Wojewody Łódzkiego i Wojewody Skierniewickiego z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich	Akt prawny
58.	Samosiej L. 2011. Rola drzew i zadrzewień śródpolnych w krajobrazie kulturowym Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Na Wzniesieniach 7/8 (91/92): 13-15.	Walory krajobrazowe i funkcje drzew i zadrzewień śródpolnych Parku. Informacje o ich głównych zagrożeniach
59.	Siciński J.T. 2001 Historia Lasu Łągiewnickiego. [w:] Kurowski J.K. (red.) Szata roślinna Lasu Łągiewnickiego w Łodzi. Urząd Miasta Łodzi, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2001, s: 15-21.	Historia i opis przemian Lasu Łągiewnickiego
60.	Skrzydłak E. 2007 Waloryzacja geobotaniczna rezerwatu Parowy Janinowskie w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich. Maszynopis Pr. Magisterskiej, Katedra Geobotaniki i Ekologii Roślin UŁ, ss. 75	Charakterystyka przyrodnicza rezerwatu przyrody, odniesienia do walorów krajobrazowych
61.	Solon. J, Plit. J., Kistowski M., Milewski P. 2014. Przygotowanie opracowania pt. "Identyfikacja i ocena krajobrazów - metodyka oraz główne założenia". IGIPZ im. S. Leszczyckiego PAN. Warszawa	Metody analiz krajobrazowych

62.	Stopczyński M. 2006. Aktywna ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich [w:] Wędrownik. Kwartalnik Krajoznawczy RPK PTTK w Łodzi, IV (390), s. 15-17	Informacje o działaniach ochronnych mających wpływ na walory krajobrazowe i kulturowe
63.	Stopczyński M. 2003. Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich [w:] Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2002 roku. (praca zbiorowa). Woj. Inspkt. Ochrony Środ. w Łodzi, Wydz. Środ. i Roln. ŁUW, WFOŚiGW w Łodzi. Łódź, s: 177-180.	Walory Parku – ogólna charakterystyka
64.	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.	Strategia rozwoju woj. łódzkiego
65.	Strategie rozwoju gmin i powiatów położonych w PKWŁ	Dokumenty przydatne na poziomie ustalenia celów strategicznych PKWŁ, w nawiązaniu do celów rozwoju społeczno-gospodarczego gmin m.in. w zakresie kształtowania zagospodarowania i krajobrazu Parku
66.	Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin położonych w PKWŁ (Brzeziny, Dmosin, Nowosolna, Stryków, Zgierz)	Dokumenty przydatne dla diagnozy i projektu kształtowania zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego PKWŁ w zakresie zgodności z polityką przestrzenną gmin w tym zakresie
67.	Symonides E., 2014, Ochrona przyrody, Wydawnictwo UW, Warszawa, ss. 780	Zagadnienia ochrony przyrody w kontekście funkcjonowania parków krajobrazowych w Polsce
68.	Świć A., 2002, <i>Drzewa wokół świątyń na terenie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich</i> , Acta Universitatis Lodzensis, Folia Biologica et Oecologica 1: 105-112	Analiza istniejących drzewostanów rosnących w pobliżu świątyń na terenie PKWŁ. Omówienie struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów. Porównanie dendroflory otaczającej świątynie katolickie i mariawickie
69.	Świć A., 2006. Walory przyrodnicze PKWŁ. [w:] Wędrownik. Kwartalnik Krajoznawczy RPK PTTK w Łodzi, IV (390), s. 4-9	Ogólna charakterystyka walorów przyrodniczo-krajobrazowych PKWŁ
70.	Świć, A., & Kurowski, J. K. (2000). Drzewa pomnikowe i parki wiejskie w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich.	Informacje o najcenniejszych drzewach i grupach drzew a także o lokalizacji parków wiejskich w granicach Parku
71.	Uchwała nr Iv/1545/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie: dostosowania formy prawnej Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich	Akt prawny
72.	Urząd Marszałkowski w Łodzi. 2010. Śladami walk 3 dywizji gwardyjskiej na ziemi łódzkiej (1914-1915 r.). Wydawnictwo Michalczyk Prokop Sp. z.oo, Łódź.	Informacje o najważniejszych bitwach I wojny światowej. Lokalizacja pól bitewnych i cmentarzy wojennych
73.	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940)	Akt prawny

74.	Wachecka-Kotkowska L. (2022), Parowy czy wąwozy? Przemiany środowiska pod wpływem antropopresji. Poradnik sesji terenowej B, Kongres Edukacji Geograficznej „Społeczna rola edukacji geograficznej w Polsce – dziedzictwo, odpowiedzialność, przyszłość”, Uniwersytet Łódzki, Łódź	Rzeźba terenu na terenie Parku i antropopresja
75.	Walczak M. 2007. Analiza krajobrazowa w planach ochrony parków krajobrazowych, [w:] Ochrona Środowiska i Zasobów Naturalnych, nr 30, s. 61-72.	Metody klasyfikacji i charakterystyki walorów krajobrazowych
76.	Wójcik, M. (2004). Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w wybranych gminach wiejskich aglomeracji łódzkiej. Studia Obszarów Wiejskich, 5, 123-136.	Gospodarka na terenie Parku
77.	Wrzos D. 2001 Drzewostany Lasu Łągiewnickiego. [w:] Kurowski J.K. (red.) Szata roślinna Lasu Łągiewnickiego w Łodzi. Urząd Miasta Łodzi, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2001, s: 123-132.	Ogólna charakterystyka Lasu Łągiewnickiego. Informacje o walorach krajobrazowych i kulturowych Lasu Łągiewnickiego
78.	Wycichowska B., 2008, Zawłaszczanie chronionego krajobrazu kulturowego przez samorządy gminne. Bilans strat na przykładzie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Zarządzanie Krajobrazem Kulturowym, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego nr 10, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec	Problematyka ochrony krajobrazu na terenie Parku. Omówienie przyczyn i skutków postępującego procesu zawłaszczania terenów chronionych przez samorządy gminne, ze wskazaniem najbardziej zagrożonych form chronionego krajobrazu na przykładzie PKWŁ
79.	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich XXV lat. 2021. Zesp. Park. Krajobr. Woj. Łódz., Łódź, ss: 160.	Informacje o głównych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych Parku. Zdjęcia krajobrazów, elementów szczególnie cennych i atrakcyjnych przyrodniczo
80.	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Informator przyrodniczo-turystyczny. 2016. Zesp. Park. Krajobr. Woj. Łódz., Łódź, ss: 86.	Informator nt. Parku
81.	Zaborowska A., 2011. Tradycyjne materiały w architekturze PKWŁ. [w:] Wędrownik. Kwartalnik Krajoznawczy RPK PTTK w Łodzi, III (409), s. 39-42	Informacja o cechach architektury oraz stosowanych materiałach